

Valentin Puževski

Križevci

UDK 376.1(497.5):929 Zovko, G.

378-05 Zovko, G.

Primljeno: 2008. godine

DR. SC. GOJKO ZOVKO – ŽIVOT I DJELO

U radu je predstavljen život i rad učitelja, specijalnog pedagoga i umirovljenog sveučilišnog profesora dr. sc. Gojka Zovka. Za svoj pedagoški i znanstveni rad primio je više priznanja i nagrada. Objavio je 150 stručnih i znanstvenih radova. U prilogu je bibliografija objavljenih radova.

Ključne riječi: Zovko, Gojko
pedagozi, defektolozi, specijalna pedagogija

1. Uvod

Prof. dr. Gojko Zovko, umirovljeni sveučilišni profesor, živi u Zagrebu. Njegovo polustoljetno stručno i znanstveno djelovanje ostavilo je vidljivog traga u našoj prosvjeti. Kao učitelj, pedagog i specijalni pedagog među prvima je uvidio ulogu i značenje interdisciplinarnog - timskog pristupa odgoju i obrazovanju. Uvažavajući takav pristup općenito, a posebice u odnosu na osobe s posebnim potrebama, značajno je pridonio ne samo unaprjeđenju prakse odgoja i obrazovanja takvih osoba, nego i kreiranju teorije specijalnog odgoja - specijalne pedagogije. U prilog takvoj tvrdnji govori i 150 objavljenih znanstvenih i stručnih radova i to u domaćim i u stranim stručnim i znanstvenim publikacijama. Njegovo stručno i znanstveno djelovanje imalo je odjeka i izvan naše zemlje. S obzirom na tu činjenicu, kao i na brojne i intenzivne kontakte s odgovarajućim stručnjacima i znanstvenicima te nastupe u zemlji i inozemstvu, čini se opravdanim posebni osvrt na njegov stvaralački opus.

2. Školovanje i profesionalna djelatnost

Prof. dr. sc. Gojko Zovko rođen je 27. siječnja 1931. godine u Uzarićima, općina Široki Brijeg, gdje je pohađao četverogodišnju osnovnu školu. Prvi i drugi razred niže gimnazije završio je u Širokome Brijegu. Nakon prestanka rada širokobriješke klasične gimnazije 1945. godine prelazi u Mostar, gdje završava treći i četvrti razred te polaže malu maturu. Želja da nastavi gimnaziju nije mu se ispunila, jer je „planski“ usmjeren

prema učiteljskoj školi, našavši se tako među učenicima bez četvrtog razreda niže gimnazije i bez položene male mature.

Nakon što je završio Učiteljsku školu u Mostaru, školske godine 1950./51. zapošljava se kao učitelj u Osnovnoj školi Lončaci, tada općina Široki Brijeg, a danas Grude. Od rujna 1951. do listopada 1952. godine boravi na odsluženju obvezatnog vojnog roka u Zagrebu. Po povratku iz vojske, školske godine 1952./53., radi kao učitelj u Osnovnoj školi Dobrkovići, općina Široki Brijeg. Budući da se bavio sportom, ubrzo je stekao lokalnu popularnost koja mu je pomogla da ostvari svoju veliku želju za daljnjim školovanjem, odnosno da nadoknadi spomenutu nemogućnost nastavka gimnazije.

Ista ga općina školske godine 1953./54. upućuje na Višu pedagošku školu u Sarajevo na studij hrvatskog i ruskog jezika. Nakon toga ga Ministarstvo prosvjete Bosne i Hercegovine stipendira i upućuje na Višu pedagošku školu u Beograd, na dvogodišnji dvopredmetni studij a) defektologije i b) povijesti.

Paralelno s tim studijem samoinicijativno upisuje četverogodišnji studij pedagogije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, gdje je kao izvanredni student diplomirao 1960. godine.

Nakon diplomiranja na Višoj pedagoškoj školi u Beogradu radi u Zavodu za slijepu djecu u Sarajevu od rujna 1955. do veljače 1964. godine. Najprije radi kao nastavnik, zatim kao profesor, a potom kao ravnatelj te ustanove. Usporedo, na tadašnjoj Učiteljskoj školi i Školi za fizičku kulturu u Sarajevu, honorarno predaje psihologiju i pedagogiju. Osim toga, tijekom 1962. godine, kao stipendist Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organisation), boravi na specijalizaciji iz područja edukacije i rehabilitacije osoba s posebnim potrebama u Londonu. Nakon povratka u zemlju, kao vanjski suradnik, surađuje i sa Zavodom za unapređivanje školstva Bosne i Hercegovine.

Zahvaljujući naznačenim kvalifikacijama i djelatnostima te uspješnim nastupima na republičkim i saveznim stručnim i znanstvenim skupovima, savjetovanjima i seminarima pedagoga, psihologa, socijalnih radnika i liječnika, prof. Zovko se nametnuo kao stručnjak na području kojim se bavi. Vjerojatno je to bio glavni razlog što ga 1963. godine inicijatori osnivanja Fakulteta za defektologiju u Zagrebu, prof. Tomislav Špoljar i dr. Frane Tonković pozivaju da se javi na natječaj za nastavnika novoosnovanog Fakulteta. Komisija sa dr. Perom Šimlešom na čelu predlaže ga za predavača. Nakon izbora, zapošljava se 1. ožujka 1964. na Fakultetu za defektologiju.

Tijekom rada na toj visokoškolskoj ustanovi (sada Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet), biran je: u zvanje „predavač“ 1963., u zvanje „viši predavač“ 1966. i 1970. godine, u zvanje „izvanredni profesor“ na temelju habilitacijske radnje i provedenog habilitacijskog postupka 1971. godine, a nakon stjecanja doktorata 1976. godine i u zvanje „redovni profesor“ i to 1977., 1982. i 1988. godine.

Dakle, prof. Zovko nije imao sreću da kao mladi asistent uči i napreduje uz profesora znanstvenika, nego je sam krčio put do znanstvenih metoda te napredovao sve do najvišeg sveučilišnog zvanja „redovni profesor“. Zanimljivo je da je njegova disertacija, pod naslovom *Neke socijalno-psihološke i pedagoške implikacije lakših oštećenja u učenika osnovne škole*, Sarajevo, 1976. godine, bila svojevrsni metodološki

prvijenac jer je u njoj, po prvi put u našoj pedagogiji, primijenjena metoda faktorske analize. Svoju istraživačko-pedagošku, odnosno metodološku kompetentnost stekao je zahvaljujući spoznajama do kojih je došao slušanjem predavanja vrsnoga metodologa – američkoga znanstvenika prof. dr. Ismaila (University of Lafayette, Louisiana) koji je u više navrata gostovao na Fakultetu za fizičku kulturu u Zagrebu, zatim snažnoj motivaciji, velikoj radinosti i upornosti te uspješnom služenju literaturom na engleskom, njemačkom i ruskom jeziku.

Tijekom rada na Fakultetu predavao je opći defektološki predmet – *Specijalna pedagogija* odnosno *Defektologija* – namijenjen svim studentima, te posebni predmet – *Metodika rada s djecom oštećena vida*. Za iste je predmete organizirao vježbe i praksu studenata te po prvi put u Hrvatskoj napisao udžbenike:

1. *Peripatologija 1*, „Školske novine“, Zagreb, 1994.,
2. *Odgov izuzetne djece*, Hrvatska akademija odgojnih znanosti i Katehetski salezijski centar, biblioteka „Orijentacije“, Zagreb, 1996. i
3. *Peripatologija 2*, „Školske novine“, Zagreb, 1998.

Na istom je Fakultetu desetak godina predavao i Opću andragogiju, također predmet namijenjen svim studentima Fakulteta za defektologiju te obnašao više nastavnih i izvannastavnih dužnosti među kojima su najvažnije: predsjednik Savjeta Fakulteta, direktor Fakulteta, prodekan za nastavu, pročelnik Odsjeka za oštećenja vida, predsjednik Povjerenstva za izbor i reizbor nastavnika, predsjednik i član Povjerenstva za ocjenu i obranu magistarskih i doktorskih radnji te predsjednik Povjerenstva za polaganje stručnih ispita za zvanje *profesor defektolog*.

U svojstvu vanjskog suradnika predavao je:

- predmet *Socijalni rad s invalidima* na Višoj školi za socijalne radnike u Zagrebu, na Interfakultetskom studiju za socijalni rad pri Sveučilištu u Zagrebu i Studiju za socijalni rad Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 25 godina. Osim toga je u jednom dvogodišnjem mandatu obnašao dužnost predsjednika ZNV Interfakultetskog studija za socijalni rad te po toj osnovi vršio dužnosti člana ZNV i Odbora za nastavu Sveučilišta u Zagrebu;

- predmet *Specijalna pedagogija* na Filozofskom fakultetu u Zadru šest godina te na Pedagoškom fakultetu u Rijeci dvije godine, za čije je pedagoške katedre po prvi put u Hrvatskoj izradio programe predmeta *Specijalna pedagogija*.

Uz to je na Školi narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ u Zagrebu, Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Pedagoškoj akademiji u Ljubljani, Višoj pedagoškoj školi u Sarajevu te Defektološkom fakultetu u Tuzli povremeno držao predavanja na dodiplomskom ili poslijediplomskom studiju, sudjelovao u komisijama za izbor i reizbor nastavnika i suradnika te u povjerenstvima za ocjenu ili obranu magistarskih i doktorskih radnji iz pedagogije i defektologije.

Tijekom 1966. godine boravio je na dvotjednom studijskom putovanju u SAD (Washington D. C., New York, Boston) kojom prilikom je posjetio i Perkin's School for the Blind, Watertown, Massachusetts, te čuveni Institut of Tehnology u Bostonu.

Isto tako je od 1. ožujka do 1. travnja 1982. godine na poziv švedske vlade kao gost profesor boravio na University of Lund, Malmö School of Education, kojom prilikom je održao ciklus predavanja iz specijalne pedagogije.

3. Znanstvena djelatnost

Tijekom rada na Fakultetu za defektologiju prof. Zovko je koncipirao i realizirao više znanstvenih projekata odnosno znanstvenih zadataka među kojima i slijedeće:

1. *Sociometrijski položaj učenika s naočalama u osnovnoj školi*, rezultati su objavljeni u časopisu *Defektologija*, Zagreb, 1971., 1, str. 23. – 50.
2. *A study of factors affecting the social and psychological integration of the blind into the normal working environment*, Zagreb, 1971. Ovaj rad je koncipiran i realiziran u koautorstvu s dr. V. Stančićem i dr. F. Tonkovićem, a na hrvatskom jeziku je objavljen pod naslovom *Profesionalna integracija slijepih*, Zagreb, 1979. godine. Do zakašnjenja je došlo zbog toga što je projekt financiran od strane SAD-a.
3. *Učenici s lakšim oštećenjima u redovnoj osnovnoj školi*. Rezultati su objavljeni u znanstvenoj monografiji *Učenici s lakšim oštećenjima*, PKZ, Zagreb, 1980.
4. *Utjecaj vježbanja na vizualno funkcioniranje slabovidnih*, rezultati su objavljeni u internoj publikaciji Fakulteta pod naslovom: *Program vježbanja vida*, koautorstvo sa Z. Pinoza-Kukurin, Zagreb, 1987.
5. *Čitanje i pisanje slabovidnih*, rezultati su objavljeni u istoimenoj monografiji, Fakultet za defektologiju, Zagreb, 1991.
6. *Faktori uspješnosti orijentacije i kretanja slijepih*, rezultati su objavljeni u:
 - 6.1. *Peripatologija 1*, „Školske novine“, Zagreb, 1994. i
 - 6.2. *Peripatologija 2*, „Školske novine“, Zagreb, 1998.

Projektni zadaci

1. *Objektivne pretpostavke odgojno-obrazovne integracije učenika osnovnih škola*, rezultati su objavljeni u publikaciji Zagreba i Zagrebačke regije pod naslovom *Neke objektivne pretpostavke odgojno-obrazovne integracije djece sa smetnjama u razvoju*, Fakultet za defektologiju, Zagreb, 1983.
2. Rad u timu na koncipiranju, izradi i redakciji pedagoške enciklopedije, rezultati su objavljeni u publikaciji *Pedagoška enciklopedija*, Novi Sad, 1989.
3. *Nepoželjni i deficitarni oblici ponašanja djece oštećena vida*, rezultati su pod naslovom: *Nepoželjno ponašanje učenika oštećena vida* objavljeni u časopisu „Defektologija“, Zagreb, 1991, Vol. 28., str. 1-6.

Kao što se iz priloženog popisa vidi, rezultate znanstvenih istraživanja autor je objavljivao u znanstvenim časopisima, zbornicima radova tuzemnih i inozemnih znanstvenih i stručnih skupova, znanstvenim monografijama, udžbenicima, emisijama Radio Zagreba itd. Ti su rezultati značajno pridonijeli znanstvenom utemeljenju, znanstvenoj afirmaciji i osuvremenjivanju teorije i prakse odgoja, obrazovanja i rehabilitacije osoba s posebnim potrebama.

U ostvarivanju navedenih projekata autor je znanstveno surađivao s dr. Natalie Baraga, University of Austin, Texas i Michaelom Orlanskim, Ohio State University, Ohio, SAD, koji su po tri mjeseca boravili u Zagrebu i sudjelovali u realizaciji znanstvenih projekata i nastavnih predmeta koje je vodio profesor Zovko.

Sličnu znanstveno-nastavnu suradnju imenovani je ostvario i s drugim inozemnim visokoškolskim ustanovama i njihovim profesorima kao što su: Universität Dortmund (dr. Werner Boldt), Universität Berlin (dr. Wolfgang Fromm), Universität Heidelberg (dr. Rudolf Schindele), University of Birmingham (dr. Michael Tobin, dr. Toni Best, Elizabeth Chapman i Juliet Stone) i Univesitat u Sofiji (dr. Vladimir Radulov). Suradnja se odvijala organiziranjem znanstvenih skupova, razmjenom stručne literature i gostovanjem profesora.

Kao istaknuti znanstvenik i stručnjak imenovani je uvršten u *Pedagošku enciklopediju* u redakciji P. Šimleše i N. Potkonjaka, Novi Sad, 1989., svezak II., str. 531–532, *Hrvatski leksikon*, L–Ž, Naklada leksikon d. o. o., Zagreb, 1997., te u publikaciju: *Who is Who in Croatia*, Golden marketing, Zagreb, 1993., str. 843.

4. Stručno-društvena djelatnost

Uz redovni rad na Fakultetu imenovani je u granicama mogućnosti sudjelovao i u stručnim te društvenim aktivnostima. Bio je aktivan član Društva defektologa Zagreba i Hrvatske, Tiflosekcije Hrvatske, Društva pedagoga Zagreba i Hrvatske i Društva sveučilišnih nastavnika. Posebno je značajno njegovo sudjelovanje na brojnim interdisciplinarnim seminarima, savjetovanjima, okruglim stolovima, konferencijama i kongresima koji su organizirani na teme iz područja pedagogije, specijalne pedagogije, socijalnog rada te rehabilitacije vida, sluha i govora. Tako je primjerice, među ostalim, sudjelovao na:

- Četvrtom kongresu pedagoga Jugoslavije, Budva, 19. – 21. listopada 1977. godine,
 - Okruglom stolu „Problemi znanstvene politike i istraživanja odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj“ koji je u organizaciji Zavoda za pedagogiju Filozofskoga fakulteta održan u Zagrebu 24. listopada 1978. godine,
 - Kongresu njemačkih tiflopedagoga održanom u Waldkirchu 1978. godine,
 - Okruglom stolu „O koncepciji i izradi udžbenika pedagogije“ održanom na Plitvicama 22. – 23. svibnja 1979. godine,
 - Savjetovanju o reformi odgoja i obrazovanja djece i omladine oštećena vida, Split, 15. – 17. siječnja 1979. godine,
 - Kongresu defektologa Jugoslavije, održanom u Sarajevu 23. – 25. siječnja 1980. godine,
 - „Školi pedagoga“ održanoj u Zadru 26. – 30. siječnja 1981. godine, itd.
- Osim toga, među ostalim, obnašao je slijedeće važnije društveno-stručne dužnosti:
- predsjednika Stručnoga savjeta Društva defektologa Zagreba,
 - predsjednika Komisije za stručno-znanstveni rad Pedagoško-knjževnoga zbora Hrvatske,

- člana Organizacijskoga odbora za pripremu prvoga Kongresa pedagoga Hrvatske održanoga u Vraždinu 1980. godine,
- člana Prosvjetnoga savjeta Hrvatske tijekom 3 četverogodišnja mandata,
- predsjednika Komisije za unapređenje odgojno-obrazovnoga procesa Prosvjetnoga savjeta Hrvatske tijekom jednog četverogodišnjeg mandata,
- predsjednika Skupštine SIZ-a specijalnoga usmjerenoga obrazovanja Hrvatske,
- člana Poslovnoga odbora Centra „Vinko Bek“ u Zagrebu 1987. godine,
- člana Poslovnoga odbora Tiflološkoga muzeja u Zagrebu,
- člana Poslovnoga odbora Interfakultetskoga studija za socijalni rad pri Sveučilištu u Zagrebu itd.

5. Međunarodna stručna aktivnost

Međunarodnu stručnu aktivnost uglavnom je ostvarivao u okviru Internacionalnoga savjeta pedagoga vizualno hendikepiranih („International Council Educators of Visually handicapped“ - I. C. E. V. H.). U dva petogodišnja mandata biran je za člana egzekutivnoga komiteta te organizacije u okviru koje je aktivno sudjelovao na više svjetskih i europskih regionalnih znanstvenih i stručnih skupova, kao što su primjerice: skupovi u Hannoveru 1962., Bostonu 1967., Madridu 1972., Parizu 1977., Nairobiju 1982., Würzburgu 1987., te europski regionalni skupovi u Ljubljani 1975., Budimpešti 1977. i Birminghamu 1990. godine.

Osim toga, sudjelovao je i na simpoziju „O rehabilitaciji osoba oštećena vida“ na Sekciji za rehabilitacijsku pedagogiju Humboldtova sveučilišta u istočnom Berlinu 1974. godine, na konferenciji u Chester Collegeu na temu „O utjecaju međunarodnoga pokreta integracije na obrazovanje učitelja“ („Implications for teacher education of the international movement towards integration“).

Zahvaljujući vlastitoj međunarodnoj aktivnosti i potpori predsjednice spomenute Svjetske organizacije dr. Jeane R. Kenmore i Charlesa C. Woodcocka, direktora Perkins School for the Blind, Watertown, Boston, Massachusetts, osigurao je dvije jednogodišnje stipendije u SAD-u. Te su stipendije u akademskoj 1981./82. godini koristili Vjekoslav Mršić i Božica Veljačić, profesori defektolozi iz Zagreba. Vjekoslav Mršić je specijalizirao *Metodiku orijentacije i kretanja slijepih* na Boston college, a koju danas pod nazivom *Peripatologija* predaje na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu, a Božica Veljačić problematiku edukacije i rehabilitacije osoba s višestrukim oštećenjima s posebnim osvrtom na *Metodiku rada s gluhoslijepim osobama* (Hellen Keller - method).

6. Priznanja i pohvale

Za svoj znanstveni, stručni i društveni rad, do odlaska u mirovinu 1. siječnja 1997. godine, prof. Zovko je primio sljedeća priznanja:

1. Orden rada sa srebrenim vijencem Predsjednika Republike, 1965. godine, „za uspješan rad u području specijalno-pedagoške teorije i prakse“,

2. Povelju o počasnom članu Saveza slijepih Bosne i Hercegovine, 1972. godine „za humana i plemenita djela u ostvarivanju ciljeva i zadataka Saveza i u društvenoj zaštiti slijepih“,
3. Zahvalnicu Kulturno-umjetničkoga društva „Stevan Sindelić“ iz Beograda, 1974. godine „za saradnju i doprinos u razvoju društva i uspješnu organizaciju 41. Internacionalnog kongresa slepih experantista“,
4. Plaketu Zavoda za slijepe iz Budimpešte, u povodu godišnjice osnivanja te ustanove 1825. – 1975. godine“,
5. Zahvalnicu Zavoda za slijepe Sarajevo, 1978. godine „za izuzetan doprinos u ostvarivanju ciljeva i zadataka Zavoda“,
6. Povelju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, 1978. godine u povodu godišnjice rada „u znak priznanja za izuzetan doprinos organizacionom, znanstvenom i stručnom radu Fakulteta“,
7. Spomen medalju Saveza društava defektologa Hrvatske, 1978. godine „za samoprijegoran rad na zadacima Saveza“,
8. Povelju Saveza društava defektologa Jugoslavije, 1978. godine „za dugogodišnji samoprijegoran rad na zadacima Saveza“,
9. Pohvalu Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, 1979. godine „za uspešno delo v korist slepih i slabovidnih otrok“,
10. Diplomu Saveza slijepih Hrvatske, 1981. godine „u znak priznanja za rad i suradnju na ostvarivanju zadataka Saveza“,
11. Nagradu Republičke konferencije za rehabilitaciju invalida Hrvatske, 1982. godine „kao priznanje za izvanredno zalaganje i postignute rezultate na području rehabilitacije i zaštite invalida“.

BIBLIOGRAFIJA

1. *A Study of factors affecting the social and psychological integration of the Blind into the normal working environment*, znanstvena monografija u suradnji s V. Stančić i F. Tonković, University of Zagreb, Zagreb (1971.), 1-291.
2. Behavior of Blind Adolescents as a Factor in Personal and Social Development, *Europe in to 90/s*, University of Warwick (1990.), str. 8. – 12.
3. Bridges from passive to active learning, Internationaler Conference for Education of the Visually Handicapped, *Proceedings*, Nairobi (1982.), str. 185-194.
4. *Činitelji socijalne integracije slijepih*, saopćenje na znanstvenom skupu Fakulteta za defektologiju, Zagreb (1997.), str. 1-8.
5. *Čitanje i pisanje slabovidnih*, znanstvena monografija, Fakultet za defektologiju, Zagreb (1991.), str. 1-69.
6. Čitanje slabovidnih učenika, *Defektologija*, Zagreb (1989.), Vol. 25, 1, str. 1-15.
7. *Čitanje slabovidnih*, izlaganje na Znanstvenom skupu Defektološkog fakulteta u Beogradu, Beograd (1985.), str. 1-15.
8. Da li nastava u školi za slijepe stagnira, *Socijalna misao*, Zagreb (1968.), 5, str. 207-214.
9. *Die Komparative Untersuchung der Adaptation bei sehbehinderten Jugendlichen*, rad izložen na 4. Internacionalnom kongresu specijalne pedagogije u Beču 24. – 27. rujna 1969.

- godine i tiskan u Zborniku radova toga skupa; koautorstvo sa Stančić, V. i Tonković, F., str. 1-8.
10. *Die Reform des Sehgeschädigterziehung – und Bildungswesens in der Sozialistischen Republik Kroatien*, 28. Kongress für Sehgeschädigten-Pädagogik, Waldkirch (1978.), koautorstvo s Tonković, F., *Kongressbericht*, Hannover-Kirchrode (1978.), str. 593-604.
 11. Diferencirani rad sa slijepom djecom, objavljeno u publikaciji: *Pola veka rada sa slepima*, Zavod za slepe, Zemun (1967.), str. 63-72.
 12. Dijete sa smetnjama vida u osnovnoj školi, *Naša škola*, Sarajevo (1977.), br. 5-6, str. 542-546.
 13. Diskusija na savjetovanju diplomiranih defektologa Visoke defektološke škole u Krapinskim Toplicama, *Defektologija*, Zagreb (1972.), 2, str. 73-74.
 14. Disleksije i disgrafije unutar populacije s teškoćama učenja u Jugoslaviji, *Defektologija*, Zagreb (1979.), 1, str. 65-82, koautorstvo sa Stančić i suradnici.
 15. Djeca s teškoćama u razvoju, *Delegatski vjesnik*, Zagreb (1987.), br. 397., str. 32-34.
 16. Druga strana medalje, *Kigen*, Zagreb, 2008.
 17. Dvije korisne edicije, *Socijalna misao*, Zagreb (1964.), 6, str. 253-256.
 18. Dyslexia and Dysgraphia in Yugoslavia, koautorski rad s Stančić, V., Sabol, R., objavljen u knjizi: Tarnpol, L.: *Comparative reading and learning difficulties*, Lexington – Toronto Books (1981.), str. 519-542.
 19. *Education of the Blind and Low Vision Children*, referat izložen na Simpoziju švedskih i jugoslovenskih specijalnih pedagoga, Brijuni (1984.), str. 1-11.
 20. Eine Vergleichende Untersuchung der Adaptation bei Sehbehinderten Jugendlichen, koautorstvo sa Stančić, V. i Tonković, F., 4. *Internationaler Kongress für Heilpädagogik*, Wien (1969.), str. 208-216.
 21. Evaluacija utjecaja nekih tehničko-didaktičkih faktora na proces čitanja slabovidnih, *Defektologija*, Zagreb (1989.), Vol. 23, str. 114-157.
 22. Faktori orijentacije i kretanja slijepih, *Defektologija*, Zagreb (1993.), 29, str. 1-11.
 23. Faktori čitljivosti crnog tiska za slabovidne, *Socijalna misao*, Zagreb (1984.), 5, str. 209-216.
 24. Faktori orijentacije i kretanja slijepih, *IV. znanstveni skup Istraživanja na području defektologije*, sažeci, Zagreb (1992.), str. 1.
 25. *Faktori radnog uspjeha zaposlenih slijepih osoba*, izlaganje na Simpoziju o profesionalnoj orijentaciji, profesionalnom osposobljavanju i zapošljavanju, Selce (1974.), str. 1-9.
 26. Frekvencija i struktura oštećenja vida u djece predškolske dobi, *Medica Jadertina*, Zadar (1981.), str. 487-489, koautorstvo s M. Oberman-Babić.
 27. Individualizacija i diferencijacija nastave s posebnim osvrtom na djecu s teškoćama u učenju i razvoju, *Šesta škola pedagoga*, PKZ, Zagreb (1981.), str. 75-84.
 28. Individualizacija odgoja, *Odgojna funkcija škole i društva*, Filozofski fakultet, Zadar (1990.), str. 119-131.
 29. Individualni rad s roditeljima u školi-internatu za slabovidnu djecu, *Socijalna misao*, Zagreb (1968.), 8-9, str. 519-523.
 30. Influence of Teaching and Exercise on Development of Ability of Introspection and Making Statements of Blind Pupils, *The Educator*, Boston (1966.), 6, str. 13-19.
 31. Invalidi i društvo, *Revija za socijalnu politiku*, Zagreb (1999.), str. 105-117.
 32. Ispitivanje podobnosti zgrada redovnih osnovnih škola i njihova okoliša za potrebe djece sa smetnjama u razvoju, *Defektologija*, Zagreb (1982.), 1-2, str. 261-263.
 33. Istraživanja na području defektologije, *Defektologija*, Zagreb (1983.), 1-2, str. 3-5.

34. Istraživanja na području defektologije, *Drugi znanstveni skup Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb (1982.), 1-2, str. 275-277.
35. Izlaganje na I. programu Radio Zagrebu na temu *Odgojno-obrazovna integracija djece sa smetnjama u razvoju*, 16. 10. 1982., str. 1-8.
36. Izlaganje na III. programu Radio Zagreba na temu *Odgojno-obrazovna integracija djece sa smetnjama u razvoju*, 3. 12. 1982., str. 1-7.
37. Izlaganje na III. programu Radio Zagreba na temu *Odgojno-obrazovna integracija djece sa smetnjama u razvoju*, 12. 09. 1983., str. 1-9.
38. Izvanzavodski oblici rada sa slijepom djecom najbolji put za povezivanje nastave i odgoja sa životom, *Zbornik materijala sa seminara Savezne tiflološke sekcije*, Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvjetnih pitanja, Beograd (1962.), str. 21-36.
39. Izvještaj moderatora o saopćenjima, izlaganje na Kongresu pedagoga u Varaždinu, *Pedagoški rad*, Zagreb (1980.), 7-8, str. 328-334.
40. Jedan značajan faktor za rad sa slabovidnima, *Specijalna škola*, Beograd (1964.), 3, str. 201-209.
41. Kako otkriti dijete slabog vida u školi, *Naša škola*, Sarajevo (1977.), 5-6, str. 352-358.
42. Kako svladati odgojne teškoće, *Zrno*, Zagreb (1993.), 2-3, str. 5-6.
43. Kamo ide Fakultet za defektologiju, *Školske novine*, Zagreb (1995.), str. 10-11.
44. Komparativno ispitivanje adaptacije omladine oštećena vida, proširena verzija, *Defektologija*, Zagreb (1969.), 1, str. 3-8.
45. Kratki pregled razvoja psihologije u Jugoslaviji, prijevod članka Vida Pečjaka, *Primijenjena psihologija*, koautorstvo s N. Zovko, Zagreb (1981.), I. i II. dio, Vol. 1. i 2.
46. Metodičke napomene važne za rad s djecom oštećena vida, *Odgojno-obrazovna integracija djece sa smetnjama u razvoju*, Savez društava defektologa Hrvatske, koautorstvo s M. Oberman-Babić, Zagreb (1984.), str. 69-85.
47. Mjesto i uloga nastave u transformaciji odgoja i obrazovanja na samoupravnim osnovama, *Šesta škola pedagoga*, PKZ, Zagreb (1981.), str. 75-84.
48. Mogućnost korištenja vida praktički slijepe i visoko slabovidne djece u nastavi, *Medica Jadertina*, Zadar (1981.), str. 484-486.
49. Neke karakteristike emocionalnog ponašanja učenika osnovne škole, *Pedagoški rad*, Zagreb (1979.), 7-8, str. 341-352.
50. Neke karakteristike i problemi odgoja predškolske slabovidne djece s dodatnim smetnjama, *Defektološka teorija i praksa*, Beograd (1982.), 4, str. 217-222.
51. Neke objektivne pretpostavke odgojno-obrazovne integracije djece sa smetnjama u razvoju, interna publikacija Fakulteta, *Fakultet za defektologiju*, Zagreb (1983.), str. 1-100.
52. *Neke socijalno-psihološke i pedagoške implikacije lakših oštećenja učenika osnovne škole*, doktorska disertacija, Sarajevo (1976.).
53. *Neki problemi specijalnog školstva u Jugoslaviji*, izlaganje u Sekciji za rehabilitacijsku pedagogiju i komunikacijske znanosti Humboldtovog univerziteta u Berlinu, rukopis, Berlin (1974.), str. 1-7.
54. Nepoželjno ponašanje učenika oštećena vida (Case study), *Defektologija*, Zagreb (1991.), Vol. 28, str. 1-6.
55. Novi metodički aspekti rada sa slabovidnima, *Simpozij o slabovidnosti*, Beograd (1985.), str. 1-15.
56. O važnosti istraživanja odgoja i obrazovanja, *Znanost i obrazovanje*, Zagreb (1979.), str. 61-69.
57. Obrazovanje kadrova za rad sa slijepima i slabovidnima, *Socijalna misao*, Zagreb (1985.), 7-8, str. 311-318.

58. *Odgoj izuzetne djece*, udžbenik, Katehetski salezijanski centar i Hrvatska akademija odgojnih znanosti, Zagreb (1993.).
59. *Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju*, koautor i urednik, Društvo defektologa Hrvatske, Zagreb (1984.).
60. Odrasli pedagoških znanstvenih stremljenja, *Prilozi raspravi o pedagogiji samoupravnog socijalizma*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb (1979.).
61. Održana međunarodna konferencija tiflopedagoga, *Specijalna škola*, Beograd (1962.), 3, str. 456-458.
62. Okvirna koncepcija razvoja Centra *Vinko Bek*, elaborat za potrebe Ministarstva rada i socijalne skrbi, Zagreb (1993.), str. 1-4.
63. Olfaktorne sposobnosti kao činitelj orijentacije i kretanja slijepih, koautorstvo s Oberman-Babić, M., *Defektologija*, Zagreb (1994.), 1, str. 1-8.
64. Opće metodičko-didaktičke napomene važne za rad s djecom s teškoćama u razvoju u uvjetima odgojno-obrazovne integracije, *Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju*, Savez društava defektologa Hrvatske, Zagreb (1984.), str. 29-34.
65. Opremanje odjeljenja za slabovidnu djecu, *Specijalna škola*, Beograd (1964.), 6, str. 586-595.
66. Organizacija i sadržaj odgojnog rada u školi za slijepe i slabovidne, *Zbornik materijala Udruženja defektologa Jugoslavije*, Beograd (1965.), str. 11-24.
67. Osposobljavanje kadrova za potrebe predškolskog i osnovnog odgoja i obrazovanja, *Promjene u sustavu obrazovanja*, Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja Sveučilišta u Splitu, Split (1995.), str. 114-119.
68. *Osposobljavanje stručnih kadrova za rad sa slijepima i slabovidnima u Jugoslaviji*, izlaganje na Europskoj regionalnoj konferenciji pedagoga vizualno hendikepiranih osoba, Ljubljana (1975.), str. 1-8.
69. *Pedagoška enciklopedija*, autor područja Specijalna pedagogija, Novi Sad (1989.).
70. *Pedagoški aspekt slabovidnosti*, udžbenik, Visoka defektološka škola Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb (1970.).
71. Pedagoški aspekti slabovidnosti, Simpozij o slabovidnosti u Beogradu, *Specijalna škola*, Beograd (1967.), 2, str. 142-154.
72. Pedagoško značenje vježbanja vida slabovidnih učenika, izlaganje na Seminaru defektologa nesvrstanih zemalja, *Zbornik radova Defektološkog fakulteta u Beogradu*, Beograd, 1977., str. 1-9.
73. *Peripatologija 1*, udžbenik, „Školske novine“, Zagreb (1994.).
74. *Peripatologija 2*, udžbenik, „Školske novine“, Zagreb (1998.).
75. Perspektive odgoja i obrazovanja osoba sa smetnjama u razvoju u SFRJ, uvodno izlaganje na Kongresu defektologa Jugoslavije, *Acta Defectologica*, Priština (1988.), 1-2, str. 75-95.
76. Položaj djece s lakšim smetnjama vida u redovnoj školi, *Istraživanja na području defektologije II*, Fakultet za defektologiju, Zagreb (1978.), str. 157-162.
77. Položaj učenika s lakšim oštećenjima u osnovnoj školi, *Pedagogija*, Beograd (1976.), 4, str. 425-442.
78. Praktički slijepo i visoko slabovidno dijete u nastavi, *Defektologija*, Zagreb (1968.), str. 14-23.
79. Prava osoba s invaliditetom u sustavu odgoja i obrazovanja, Projekt Prava osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, *Hrvatski pravni centar*, Zagreb (2003.), str. 33-54.
80. Prava osoba s invaliditetom u sustavu socijalne skrbi, *Hrvatski pravni centar*, Zagreb (2003.), str. 38-42.

81. Prava vojnih i civilnih invalida rata, *Hrvatski pravni centar*, Zagreb (2003.), str. 43-48.
82. Predmetno-satni sistem nastave u školama za slijepe i slabovidne, *Socijalna misao*, Zagreb (1968.), 10, str. 519-523.
83. Pripremanje slabovidnih za društveni život, *Socijalna misao*, Zagreb (1967.), 6, str. 279-287.
84. Problem evidencije i školovanja slabovidnih, *Defektologija*, Zagreb (1965.), 2, str. 31-38.
85. *Problem obrazovanja i stručnog usavršavanja nastavnika specijalnih škola SR Hrvatske*, izlaganje na Seminaru direktora specijalnih škola Hrvatske, Crikvenica (1973.), str. 1-9.
86. Problem otkrivanja i evidencije slabovidnih, *Specijalna škola*, Beograd (1966.), 1, str. 318-327.
87. Problem profesionalne orijentacije slabovidnih u suvremenim uvjetima, *Socijalna misao*, Zagreb (1966.), 2, str. 613-624.
88. Problemi definiranja sljepoće i slabovidnosti u svijetu i u našoj zemlji, *Socijalna misao*, Zagreb (1985.), 6, str. 243-248.
89. Problemi integracije djece i omladine s teškoćama u razvoju u redovno obrazovanje, *Obrazovanje, profesionalno orijentiranje i zapošljavanje osoba s teškoćama u razvoju*, Sisak (1987.), str. 25-32.
90. *Profesionalna integracija slijepih, znanstvena monografija*, koautorstvo sa Stančić, V. i Tonković, F., Fakultet za defektologiju, Zagreb (1979.).
91. Profesionalno osposobljavanje i zapošljavanje slabovidnih, *Socijalna misao*, Zagreb (1966.), 3-4, str. 127-135.
92. *Program vježbanja vida*, koautorstvo s Pinoza-Kukurin, Z., prijevod i adaptacija programa N. C. Baraga i J. E. Morrisa, interna publikacija Fakulteta za defektologiju, Zagreb (1987.).
93. Rana društvena briga o djeci sa smetnjama u razvoju, suradnik u izradi brošure, *Zdravstveno-odgojni programi djece sa smetnjama u razvoju radom dadilje u drugoj obitelji*, Zagreb (1979.).
94. Razvitak fizičkog odgoja za slijepe, *Socijalna misao*, Zagreb (1965.), 2, str. 73- 78.
95. Recenzija *Čitanke za II. razred osnovne škole za slabovidne SR Hrvatske*, Zagreb (1969.), str. 1-4.
96. Recenzija knjige *Hellen i učiteljica*, Zagreb (1984.), str. 1-7.
97. Recenzija *Nastavnog plana i programa za osnovnu školu za slijepe i slabovidne SR Hrvatske*, Zagreb (1968.), str. 1-5.
98. Recenzija *Nastavnog plana za školu za slijepe i slabovidne SR Slovenije*, Zagreb (1968.), str. 1-3.
99. *Reforma odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju*, koautor i urednik, Društvo defektologa Hrvatske, Zagreb (1985.)
100. Rehabilitacija vida slabovidnih, *Defektologija*, Zagreb (1985.), 1, str. 1-15.
101. Rehabilitacija vida slabovidnih, *Defektologija*, Zagreb (1988.), 1, str. 1-17.
102. Relacije faktora orijentacije i kretanja slijepih, *Defektologija*, Zagreb (1993.), 29, str. 81-87.
103. Relacije faktora orijentacije i kretanja slijepih, *IV. znanstveni skup Istraživanja na području defektologije*, sažeci, Zagreb (1992.), str. 3.
104. Relacije nepoželjnih oblika ponašanja i snalaženja te kretanja djece oštećena vida u prostoru, *Defektologija*, Zagreb (1991.), 28, str. 1-6.
105. Sažetak diskusije na sastanku Republičkog fonda društvene brige o djeci predškolskog uzrasta Hrvatske, Zagreb (1991.), str. 1-3.

106. Sistem školovanja slabovidnih u nas i u svijetu, *Socijalna misao*, Zagreb (1964.), 5, str.184-189.
107. Skala za ispitivanje stavova prema zaposlenim slijepim osobama, koautorstvo s Stančić, V. i Tonković, F., *Defektologija*, Zagreb (1966.), 3, str. 3-17.
108. Školovanje i osobljavanje slijepih u Bosni i Hercegovini, *Socijalna misao*, Zagreb (1963.), 2, str. 21-36.
109. *Slabovidna djeca i njihovo školovanje*, Materijali savjetovanja održanog 12. 06. 1971. u Sarajevu, str. 1-9.
110. Slabovidno dijete i njegove karakteristike, *Socijalna misao*, Zagreb (1969.), 10, str. 535-541.
111. Slabovidno dijete i njegove karakteristike, *Symposia ORL Jugoslavica*, Zagreb (1969.), str. 56-65.
112. Socijalna integracija osoba sa smetnjama u razvoju, *Defektologija*, Zagreb (1982.), 1, str. 3-13.
113. Socijalna integracija osoba sa smetnjama u razvoju, *Defektologija*, Tuzla (1995.), str. 10-11.
114. *Socijalna prava osoba s invaliditetom*, rukopis, Zagreb, 2005., str. 1-24.
115. Socijalna skrb o invalidima u Republici Hrvatskoj, *Revija za socijalnu politiku*, Zagreb (2000.), str. 273-287.
116. Socijalni položaj slijepih i slabovidnih učenika s poremećajima govora u školi za slijepe i slabovidne, *Socijalna misao*, Zagreb (1984.), 12, str. 538-550.
117. Sociometrijski položaj slijepih i slabovidnih učenika s poremećajima govora u školi za slijepe i slabovidne, *Defektologija*, Zagreb (1983.), 1-2, str. 19-30.
118. Sociometrijski položaj učenika s naočalama u osnovnoj školi, Habilitaciona radnja za izbor u zvanje izvanredni profesor, *Defektologija*, Zagreb (1971.), 1, str. 23- 50.
119. *Some Factors Influencing the Capacity of the Partially sighted Children for Reading and Writing*, izlaganje na Simpoziju u Budimpešti 1975., str. 1-8.
120. *Specijalna pedagogija*, udžbenik, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb (1970.).
121. Specijalno školstvo u Velikoj Britaniji, *Prosvjetni list*, Sarajevo (1963.), str. 1.
122. Specijalno školstvo u Velikoj Britaniji, *Specijalna škola*, Beograd (1965.), 3-4, str. 257-270 i 4, str. 376-386.
123. Sprečavanje oštećenja vida u proizvodnji, *Socijalna misao*, Zagreb (1967.), 5, str. 183-193.
124. Štap temeljno sredstvo mobilnosti slijepih, *Mobilnost i zapošljavanje*, Hekup-96, Zagreb (1996.), str. 29-31.
125. Suvremeni pristup odgoju i rehabilitaciji slijepih, *Socijalna misao*, Zagreb (1987.), 3-4, str. 101-106.
126. Suvremeni pristup odgoju, obrazovanju i rehabilitaciji slijepih, *Socijalna misao*, Zagreb (1984.), 3-4, str. 101-106.
127. Suvremeni pristup predškolskom odgoju, časopis za obitelj i školu *Zrno*, ISSN-353-636, Zagreb (1992.), 16, str. 9-10.
128. Teorijsko-metodičke specifičnosti obrazovanja izuzetne djece, autorski rad u knjizi *Opći priručnik za nastavnike srednjih škola*, urednik Dušan Petričević, HPKZ, Zagreb (1994.), str. 211-231.
129. *Test za procjenu vizualnih sposobnosti*, koautorstvo s Pinoza-Kukurin, Z., prijevod i adaptacija testa N. C. Baraga i J. E. Morisa, interna publikacija Fakulteta za defektologiju, Zagreb (1987.).

130. The Influence of Educational Integration of Handicapped Children on Teacher Training, *Implications for Teacher Education of the International Movement Towards Integration*, Conference held at Chester College, July 8th – 13th (1984.), str. 10-21.
131. The influence of the Educational Inegration of Handicapped Children on Teacher Training, International Council for Education of the Visually Handicapped, *The Educator*, Boston, July, 1985., str. 3-5.
132. Jegorova, O. J.: Tiflotehnika i tehnički odgoj u školi za slijepe, prijevod s ruskog, *Socijalna misao*, Zagreb (1965.), 6, str. 280-283.
133. *Trideset godina Fakulteta za defektologiju*, monografija, Fakultet za defektologiju, Zagreb (1992.)
134. Type of Education and Number of Years of Schooling as a Factor Affecting the Integration of the Blind into the Normal Working Environment, *Fifth Quinquenal Conference I. C. E. V. H.*, Madrid (1974.), str. 272-286.
135. Učenici s lakšim oštećenjima u osnovnoj školi, *Pedagogija*, Beograd (1977.), 3 -4, str. 817-822.
136. *Učenici s lakšim oštećenjima*, znanstvena monografija, HPKZ, Zagreb (1980.)
137. Učenici s osobitim potrebama, autorski rad u knjizi *Osnove suvremene pedagogije*, urednik A. Mijatović, HPKZ, Zagreb (1999.), str. 367-397.
138. Uloga i značenje specijalnog nastavnika u školovanju i zaštiti vida slabovidnih, *Socijalna misao*, Zagreb (1966.), 6, str. 290-302.
139. Uloga nastavnika defektologa u rehabilitaciji vida slabovidnih i praktički slijepih učenika, *Defektologija*, Zagreb (1979.), 2, str. 185-196.
140. Uskoro još jedna ustanova za slijepe, *Socijalna misao*, Zagreb (1965.), 3-4, str. 140-143.
141. Usmeni i pismeni govor slijepih i slabovidnih učenika, *Socijalna misao*, Zagreb (1965.), 12, str. 613-624.
142. Utjecaj odgoja i nastave na razvijanje sposobnosti samopromatranja, *Socijalna misao*, Zagreb (1965.), 6, str. 269-274; 7, str. 321-337 i 8-9, str. 397-405.
143. Utjecaj vježbanja na usvajanje pojma o vlastitom tijelu, *Defektologija*, Zagreb (1994.), 3, str. 95-112.
144. Uz stogodišnjicu rođenja Anne Sullivan, *Socijalna misao*, Zagreb (1966.), 5, str. 206-208.
145. Uzroci oštećenja vida i slabovidnosti, *Socijalna misao*, Zagreb (1967.), 7, str. 343-350.
146. Zavod „Vinko Bek“ nastavna baza Visoke defektološke škole, *Obrazovanje i odgoj slijepe djece i omladine u Hrvatskoj od 1895. – 1970.*, Zagreb (1970.), str. 69-73.
147. Završna diskusija u svojstvu predsjednika Organizacijskoga odbora znanstvenoga skupa Fakulteta za defektologiju, *Defektologija*, Zagreb (1983.), 1-2, str. 261-263.
148. Značaj pedagoško-psihološke opservacije učenika u školama za slijepe, *Socijalna misao*, Zagreb (1961.), 1, str. 17-23.
149. Znanstvena istraživanja faktor unapređivanja pedagogije, *Pedagogija*, Beograd (1982.), 2-3, str. 601-605.
150. Zu einigen Problemen des Sonderschulwesens in Jugoslawien, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt Universität zu Berlin*, Ges.-Sprahw. R. XXVII (1977.), 3, str. 219-230.

Valentin Puževski, Križevci

(Summary)

PHD. GOJKO ZOVKO – LIFE AND WORKS

Prof. dr. Gojko Zovko is a retired university professor who lives in Zagreb. His half century's professional and scientific work has had a visible effect on our educational system. As a teacher, pedagogue and special education pedagogue, he was among the first to realise the role and importance of an interdisciplinary – team approach to education. Acknowledging this kind of approach, especially regarding the persons with special needs, he contributed significantly not only to the advancement of the education of such persons, but also to the creation of the special education theory – special pedagogy. This statement is supported by 150 published scientific and professional articles in both domestic and foreign professional and scientific publications. His professional and scientific work met response abroad, too. With regard to this fact and to numerous and intensive contacts with relevant experts and scientists, and appearances in the country and abroad, a special reference to his creative work seems justified.

Key words: Zovko, Gojko,
pedagogues, special education teachers, special education